

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v právnej veci navrhovateľky : **H. J.**, bývajúca v B., proti odporcovi : **J. J.**, bývajúci v B., zastúpený JUDr. M. B., advokátkou v B., **o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov**, vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp.zn. 24 C 157/1998, o dovolaní odporcu proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 15. júna 2009 sp.zn. 12 Co 90/2009

t a k t o :

Z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 15. júna 2009 sp.zn. 12 Co 90/2009 a uznesenie Okresného súdu Bratislava V z 15. apríla 2009 č.k. 24 C 157/1998-373 a vec vracia Okresnému súdu Bratislava V na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava V uznesením z 15. apríla 2009 č.k. 24 C 157/1998-373 dovolacie konanie zastavil a vyslovil, že odporcovi bude vrátený súdny poplatok zaplatený v kolkoch vo výške 126,15 € prostredníctvom Daňového úradu Bratislava V po právoplatnosti uznesenia. V odôvodnení uviedol, že odporca prostredníctvom právneho zástupcu podaním zo dňa 28.3.2008 podal dovolanie voči rozhodnutiu odvolacieho súdu. Výzvou zo dňa 5.3.2009 vyzval odporcu ako dovolateľa na doplatenie súdneho poplatku za podané dovolanie vo výške 4 503,-- € na účet súdu v lehote 10 dní pod následkami zastavenia dovolacieho konania. Právnej zástupkyňi odporcu bola výzva osobne doručená 18.3.2009, súdny poplatok v stanovenej lehote doplatený nebol. Z uvedených dôvodov teda zastavil dovolacie konanie voči rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 28. januára 2008 č.k. 4 Co 358/2006-334.

Na odvolanie odporcu Krajský súd v Bratislave uznesením z 15. júna 2009 č.k. 12 Co 90/2009-377 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. Navrhovateľke náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení uviedol, že z obsahu spisu jednoznačne vyplýva, že dovolateľ svoju poplatkovú povinnosť v čase podania dovolania v plnom rozsahu nespĺnil, preto bol súdom prvého stupňa vyzvaný uznesením zo dňa 5.3.2009 na doplatenie súdneho poplatku za dovolanie, a to v intenciách pokynov Najvyššieho súdu Slovenskej

republiky zo dňa 14.7.2008 a 20.1.2009, ktorými bol súd prvého stupňa viazaný. V súlade s ustanovením § 49 ods. 1 O.s.p. výzva na doplatenie súdneho poplatku zo dňa 5.3.2009 bola doručená právnej zástupkyňi dovolateľa do vlastných rúk dňa 18.3.2009, ktorého súd poučil o dôsledkoch jeho nedoplatenia. Pokiaľ dovolateľ poukazoval na ustanovenie § 6 ods. 2 zákona č. 71/1992 Zb. a položky 6 písm.a/ Sadzobníka súdnych poplatkov, tu odvolací súd poukazuje na citované ustanovenia § 7 ods. 7, 9 citovaného zákona v znení platnom ku dňu 28.3.2008 (podanie dovolania – vznik poplatkovej povinnosti), ako aj uvedené prípisy Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorými bol súd prvého stupňa viazaný. Z obsahu spisu vyplýva, že dovolateľ súdny poplatok za dovolanie v plnom rozsahu nezaplatil, preto ak súd prvého stupňa zastavil dovolacie konanie pre nedoplatenie súdneho poplatku, rozhodol správne.

Proti uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie odporca, ktorý prípustnosť dovolania odvodzoval z ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p. a dôvodnosť z ustanovenia § 241 ods. 2 písm.a/ O.s.p. Namietal, že poplatková povinnosť podľa položky 6/b sadzobníka zákona č. 71/1992 Zb. sa vzťahuje nie na procesný úkon, ktorým je podanie dovolania, ale za konanie o vyporiadanie BSM. Navrhol napadnuté uznesenie odvolacieho súdu spolu s uznesením okresného súdu zrušiť ako nezákonné a ďalej pokračovať v rozhodovaní o jeho dovolaní vo veci samej tak, ako to uviedol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 31. marca 2010 č.k. 2 Cdo 261/2009-386 dovolanie odporcu odmietol. Vyslovil, že navrhovateľke náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva. V odôvodnení uviedol, že odporca v dovolaní proti rozsudku odvolacieho súdu namietal inú vadu konania v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 písm.b/ O.s.p. ako aj nesprávne právne posúdenie v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 písm.c/ O.s.p. a spochybnil neúplné a nesprávne zistenie skutkového stavu veci, nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. Namietal vykonanie dôkazov v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku, zistenie všeobecnej ceny delených nehnuteľností, s čím súvisí aj primeraná náhrada ako aj vyporiadanie nehnuteľností. Dovolateľ teda napadol celý nárok uplatňovaný v odvolaní, teda všetky veci a aktíva, ktoré doposiaľ boli vyporiadané v konaní pred súdom prvého stupňa a odvolacím súdom, ktorých celková hodnota predstavuje sumu 77 272,685 €. Dovolateľ zaplatil poplatok z dovolania v sume 132,77 € a preto súdy nižších stupňov postupovali v súlade s Občianskym súdnym poriadkom ako aj zákonom č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších zmien a predpisov, pokiaľ výzvou

zo dňa 5.3.2009 dorubili odporcovi ako dovolateľovi súdny poplatok za dovolanie v sume 4 503,-- € v zmysle § 6 ods. 2 a položky 6 písm.b/ zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch. Postupom nižších súdov tým, že zastavili konanie o dovolaní pre nezaplatenie poplatku za dovolanie nebola odporcovi odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p.

Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom č.k. I. ÚS 464/2010-33 rozhodol, že základné právo J. J. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 porušené bolo. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 zrušil a vec vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie. Uložil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky uhradiť J. J. trovy právneho zastúpenia v sume 254,88 € na účet právnej zástupkyne JUDr. M. B. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. V náleze ústavný súd uviedol, že poplatková povinnosť vzniká pri vypořádání bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa § 5 ods. 1 písm.h/ v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej, teda povinnosť zaplatiť súdny poplatok podľa položky 6 písm.b/ sadzobníka nemôže byť vyslovená skôr, než v rozhodnutí vo veci samej, teda v rozsudku, ktorým sa bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vypořádava, pričom poplatníkmi sú podľa § 2 ods. 1 písm.c/ obaja účastníci, alebo jeden z nich podľa rozhodnutia súdu. Najvyšší súd chybil, keď splatnosť vzniku poplatkovej povinnosti „za vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ prima facie stanovenú (položka 6b, časť I. „Poplatky vyberané v občianskom súdnom konaní“, Sadzobník súdnych poplatkov zákona o súdnych poplatkoch a ostatné citované ustanovenia v bode 29) ako povinnosť „ex post“ stanovil ako povinnosť „ex ante“. Inými slovami, za daného právneho stavu („de lege lata“) platí naďalej časovo odlišná situácia pre vznik poplatkovej povinnosti „z návrhu na vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ („ex ante“) a „za vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ („ex post“), a to aj v rámci dovolacieho konania. Z uvedeného potom vyplýva, že v súvislosti s konaním na dovolacom súde vznikne poplatková povinnosť „za vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ (ako povinnosť „ex post“) v podstate iba v prípadoch, ak najvyšší (dovolací) súd zmení napadnuté rozhodnutie [§ 243b ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len O.s.p.)]. V ostatných prípadoch (napr.

odmietnutia, zamietnutia, zrušenia či zastavenia) poplatková povinnosť podľa položky 6 písm.b/ v časti I. „Poplatky vyberané v občianskom súdnom konaní“, Sadzobník súdnych poplatkov zákona o súdnych poplatkoch v súvislosti s dovolacím konaním nevzniká.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Dovolanim možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Pokiaľ dovolanie smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, je tento opravný prostriedok prípustný, ak smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm.a/ O.s.p.), alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností (§ 109 ods. 1 písm.c/) na zaujatie stanoviska. Dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa odmietlo odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa o zamietnutí návrhu na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm.c/ (§ 239 ods. 1 písm.b/ O.s.p.), alebo potvrdzujúcemu uzneseniu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm.a/ O.s.p.), alebo ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm.b/ O.s.p.), alebo ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky (§ 239 ods. 2 písm.c/ O.s.p.).

Keďže dovolanim napadnuté potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu nevykazuje niektorý zo znakov uvedených v § 239 ods. 1, 2 O.s.p., je zrejmé, že ide o prípad, v ktorom Občiansky súdny poriadok dovolanie podľa citovaného zákonného ustanovenia nepripúšťa.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie podmienok prípustnosti dovolania smerujúceho proti potvrdzujúcemu uzneseniu, ale sa zaoberal aj otázkou, či podané dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p.

Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Prípustnosť dovolania z hľadiska ustanovenia § 237 O.s.p. pritom nie je založená už tým, že dovolateľ tvrdí, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté niektorou vadou uvedenou v § 237 O.s.p., ale nastáva až vtedy, ak rozhodnutie odvolacieho súdu vadou uvedenou v citovanom zákonom ustanovení skutočne trpí.

So zreteľom na odporcom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania, sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia dovolateľa, že v prejednávanej veci mu postupom súdu bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm.f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Odporca v podanom dovolaní namietal, že položka 6 písm.b/ sadzobníka sa vzťahuje nie na procesný úkon, ktorým je podanie dovolania, ale za konanie o vysporiadaní BSM. Uvedená dvojfázovosť podobne aj v konkurznom a vyrovnávacom konaní sa pre dovolacie konanie prejavuje tak, že z dovolacieho návrhu sa zaplatí poplatok vo výške 4 000,-- Sk a len ak dovolací súd meritórne rozhodne podľa § 243b ods. 2, písm.i/, f/ O.s.p. dôjde k vyrubeniu súdneho poplatku z ceny nároku, ktorý v dovolaní bol spochybnený, teda opäť nie z celej hodnoty majetku BSM, teda aj tej, ktorá opravným prostriedkom spochybnená nebola, podobne ako je tomu aj pri rozhodovaní pred okresným súdom. Podľa jeho názoru dovolací úkon, v danom prípade ide o dovolanie, je potrebné posudzovať podľa položky 6 písm.a/ sadzobníka z návrhu na vysporiadanie BSM, kedy sa platí poplatok vo výške 2 000,-- Sk, za dovolacie konanie 4 000,-- Sk.

Podľa ustálenej súdnej praxe k odňatiu možnosti konať pred súdom môže dôjsť nielen činnosťou súdu, ktorá rozhodnutiu predchádza, ale aj samotným rozhodnutím.

Z obsahu dovolania odporcu je zrejmé, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm.f/ O.s.p. vyvodzuje z toho, že súdy nižších stupňov pri rozhodovaní o jeho poplatkovej povinnosti postupovali v rozpore so zákonom, v dôsledku čoho došlo nesprávne k zastaveniu konania. Vydaním takéhoto nesprávneho rozhodnutia mu súdy v podstate zabránili na základe riadne uplatneného práva, domáhať sa vydania rozhodnutia vo veci samej.

Občiansky súdny poriadok v § 1 upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Podľa § 3 O.s.p. občianske súdne konanie je jednou zo záruk zákonnosti a slúži na jej upevňovanie a rozvíjanie. Každý má právo domáhať sa na súde ochrany práva, ktoré bolo ohrozené alebo porušené.

Citované zákonné ustanovenia sú vyjadrením základného poslania občianskeho súdneho procesu. V jeho zmysle je prvoradou povinnosťou súdu zabezpečiť svojou činnosťou výkon spravodlivosti tak, aby nedošlo k jej odopreniu. Súdny proces musí byť jednou zo záruk zákonnosti, v rámci ktorej musí byť zabezpečená právna istota pri aplikácii práva súdom, a to v rozsahu zabezpečujúcom naplnenie spravodlivej ochrany subjektívnych práv účastníkov konania v zmysle čl. 46 Ústavy SR, resp. čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských právach a základných slobôd.

Neoddeliteľnou súčasťou občianskeho súdneho procesu je aj konanie a rozhodovanie súdov vo veciach súdnych poplatkov. Aj v tejto fáze konania musia súdy postupovať tak, aby bolo naplnené právo každého domáhať sa na súde jeho ochrany v prípade, že bolo ohrozené alebo porušené. Zastaviť konanie pre nesplnenie poplatkovej povinnosti, a teda žalobou uplatnený nárok vecne neprejednať, možno len za splnenia všetkých zákonom ustanovených podmienok. Ak súd konanie zastaví z dôvodu, že účastník nezaplatí súdny poplatok, hoci zákonné podmienky na takýto postup nie sú splnené, dochádza tu v podstate k znemožneniu práva domôcť sa jeho ochrany na súde, a teda k postupu, ktorým súd odníme účastníkovi možnosť konať pred súdom.

Dovolací súd v súlade s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky z 10. februára 2011 č.k. I. ÚS 464/2010-33 poukazuje na § 2 ods. 1 písm.c/ zákona o súdnych poplatkoch, kde poplatníkom je/sú obaja účastníci v konaní o vyporiadaní BSM, alebo jeden z nich podľa rozhodnutia súdu. Podľa § 5 ods. 1 písm.a/ a h/ citovaného zákona poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu (písm.a/) ... v ostatných prípadoch nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým sa povinnosť zaplatiť poplatok uložila v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej (písm.h/). Podľa § 8 ods. 1 a 4 citovaného zákona poplatok za podanie návrhu alebo žiadosti, poplatok za uplatnenie námietky zaujatosti v konkurznom konaní, alebo reštrukturalizačnom konaní, podľa osobitného predpisu a poplatok za konanie o dedičstve je splatný vznikom poplatkovej povinnosti (ods. 1). Ostatné poplatky sú splatné do 3 dní po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa uložila povinnosť zaplatiť poplatok, alebo ktorým sa schválil zmier (ods. 4). Podľa položky 6 písm.a/ a b/, časť I. „Poplatky vyberané v občianskom súdnom konaní“ zákona o súdnych poplatkoch z návrhu na vyporiadanie BSM sa platí suma 2 000,-- Sk (v rozhodnom čase, pozn.) písm.a/. Za vyporiadanie BSM z predmetu konania, ak sa konanie skončilo rozsudkom, 3 % a ak sa konanie skončilo súdnym zmiernom, 1 %, najmenej sa platí 2 000,-- Sk, najviac sa platí 500 000,-- Sk (písm.b/).

Dovolací súd v súlade s nálezom Ústavného súdu SR uvádza, že aj podľa právnej teórie (pozri napr. databázu ASPI, komentár k § 2 ods. 1 písm.c/ zákona o súdnych poplatkoch) sa súdny poplatok podľa položky 6 písm.b/ sadzobníka platí „za vysporiadanie samo, t.j. meritórne rozhodnutie súdu o predmete konania“. V rámci rovnakého zdroja je v súvislosti s § 5 ods. 1 písm.a/ konštatované, že „súd môže súdny poplatok vyrubiť a vymáhať až po vzniku poplatkovej povinnosti“, a v súvislosti s § 5 ods. 1 písm.h/ „v ostatných prípadoch je vznik poplatkovej povinnosti viazaný na deň právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým sa povinnosť zaplatiť poplatok uložila v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej“. Podobne v súvislosti s § 7 ods. 7 (v rozhodnom čase, pozn.) je uvedené : „poplatková povinnosť vzniká pri vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa § 5 ods. 1 písm.h/ v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej, teda povinnosť zaplatiť súdny poplatok podľa položky 6 písm.b/ sadzobníka nemôže byť vyslovená skôr, než v rozhodnutí vo veci samej, teda v rozsudku, ktorým sa bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vyporiadava..., pričom poplatníkmi sú podľa § 2 ods. 1 písm.c/ obaja účastníci, alebo jeden z nich podľa rozhodnutia súdu...“.

S poukazom na nález Ústavného súdu SR je potrebné uviesť, že za daného právneho stavu („de lege lata“) platí naďalej časovo odlišná situácia pre vznik poplatkovej povinnosti „z návrhu na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ („ex ante“) a za „vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ („ex post“), a to aj v rámci dovolacieho konania. Z uvedeného potom vyplýva, že v súvislosti s konaním na dovolacom súde vznikne poplatková povinnosť „za vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ (ako povinnosť „ex post“) v podstate iba v prípadoch, ak najvyšší (dovolací) súd zmení napadnuté rozhodnutie (§ 243b ods. 2 O.s.p.). V ostatných prípadoch (napr. odmietnutia, zamietnutia, zrušenia či zastavenia) poplatková povinnosť podľa položky 6 písm.b/ v časti I. „Poplatky vyberané v občianskom súdnom konaní“, Sadzobník súdnych poplatkov zákona o súdnych poplatkoch v súvislosti s dovolacím konaním nevzniká.

Podľa dovolacieho súdu v posudzovanej veci súdy nižších stupňov pri skúmaní splnenia poplatkovej povinnosti v dovolacom konaní zo strany odporcu nepostupovali v súlade so zákonom č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov. Postupom nižších súdov tým, že zastavili konanie o dovolaní pre nezaplatenie poplatku za dovolanie bola odporcovi odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p.

Z dôvodu, že konanie bolo v danej veci postihnuté procesnou vadou v zmysle § 237 O.s.p. (viď vyššie), zrušil dovolací súd uznesenia súdov oboch nižších stupňov a vec vrátil Okresnému súdu Bratislava V na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 3 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. mája 2011

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.

predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia :

Jarmila Uhlířová